

Arvokkaat arviot

Pääkirjoitus

Matti Roitto & Petteri Impola

Vuoden loppu lähestyy ja uusi J@rgonia on pienistä viivästyksistä huolimatta vihdoin valmis. Tarjolla on jälleen kerran runsaasti luettavaa. Suomen itsenäistymisen juhlavuosi 2017 ja vuoden 1918 tapahtumien muistaminen ovat saaneet paljon huomiota tieteellisissä julkaisuissakin. J@rgoniassa olemme tietoisesti pyrkineet jättämään näiden, sinänsä tärkeiden ja merkittävien asioiden käsittelyä hieman vähemmälle, vaikkakin numerosta löytyy arvio ruotsalaisten kuvauksesta Suomen sisällissodasta ja pari muutakin arviota aikakautta liipaten. Syyt liittyvät 1917/1918-aihepiirin saamaan runsaaseen huomioon ja lehtemme kannalta myös rationaalisesti monitieteiseen profiloitumiseen, huomiotalouteen sekä tilan antamiseen myös muille aihepiireille.

Numero sisältää Maria Holmbergin ruotsinkielisen folkloristiikan alaan sijoittuvan tutkimusartikkelin, seminaariraportin, ja kuten useissa aiemmissakin J@rgonian numeroissa, on mukana lukuisia kirja-arviota. Tämä on ennen kaikkea tarkoituksellinen ja periaatteellinen ratkaisu. Tiedekirjoja ja myös tieteelliset mitat täyttävää tai siihen pyrkivää tietokirjallisuutta julkaistaan hengästyttäviä määriä. Jotta akateemisen julkaisupaineen alla julkaisut eivät jäisi vain Jufo-pisteiksi ja maininnoiksi ansioluetteloissa on sillä merkitystä, että kirjoja luetaan ja arvioidaan. Tutkimuksesta keskusteleminen, mitä arvio suurimmassa määrin myös on, on keskeinen osa tieteellistä toimintaa.

Julkaisupaine (myös vellova julkaisupainepuhe) ja yhteiskunnallinen näkyvyys vaikuttavat lehden toimituksesta katsottuna myös siten, että useat kirjojen kirjoittajat ja kustantamot tarjoavat tuoreita kirjojaan arvioitavaksi. Tämä on enemmän kuin ilahduttavaa, ja tekee osaltaan toimitustyöstä hyvän näköalapaikan oman tieteenalan tapahtumiin. Välillä runsaudenpulan seurauksena on väistämätön valinnanvaikeus, kun kaikkia tarjottuja kirjoja ei voida ottaa arvioitavaksi.

Viime aikoina on myös yleistynyt – etenkin suurimpien kustantamoiden osalta – käytäntö lähettää arvioitavat teokset sähköisessä muodossa. Pelkkä sähköinen vedos on kuitenkin hiukan harmillinen, ja ei niin houkuttava arvioijan saamisen näkökulmasta. Osalla kansainvälisistä tieteellisistä suurkustantamoista on avautunut mahdollisuus arvioida mikä tahansa heidän tuhansista kirjoistaan sähköisessä muodossa, jolloin valmista arviota vastaan saa postissa kiitokseksi fyysisen kappaleen. Tällaisessa piilee aina mahdollisuus arvostelutehtailuun.

Julkaisujen runsas määrä yhdistettynä arvioita julkaisevien joulun pienempään määrään tarkoittaa valitettavasti sitä, että monet kiinnostavat julkaisut eivät välttämättä saa niille kuuluvaa huomiota. Tähän haasteeseen olemme omalta osaltamme toimituskunnassa pyrkineet vastaamaan parhaamme mukaan, lehden monitieteiset painopistealueet huomioiden.

Toisin sanoen kirja-arviot ovat lehdessämme artikkeleiden ja muiden julkaisujen rinnalla keskeinen väline lehden oman linjan hakemiseen. Päätoimittaja linjaa luonnollisesti tutkimusartikkeleiden valintaa ja niiden toimituksellista suuntaamista, mutta suuresta joukosta valittavien arviokappaleiden poimiminen on aina samanlaista linjanvetoa ja lehden omaleimaisuuden löytämistä. J@rgoniassa kirja-arvion tekemisen aloittaminen on aina toimituksessa tehty päätös. Toimitukseen tulleista ehdotuksista osa valitaan mukaan, osa ei, ja loput arviokirjat toimitus valitsee laajasta joukosta itse. Suurin osa arvioitsijoista pyritään hakemaan avoimilla kirja-arviohauilla ja vuosittain muutama arvio hoidetaan kohdennettuna asiantuntijapyyntönä. Lehtemme on profiloitunut erityisesti nuorempien tieteentekijöiden julkaisuforumina. Varttuneemmille tieteilijöille on silti luonnollisesti aina tilaa. Tässäkin numerossa arvioitsijat kattavat koko akateemisen skaalan professoreista tohtorikoulutettaviin. Myös tähän tervehenkiseen tasapainoon toimituskunta voi tietoisesti vaikuttaa.

Lehden painopistealojen mukaisesti numero sisältääkin arvioita sekä kulttuurin ja perinteentutkimuksen aloilta ja historiasta. Lisäksi tasapainoa on haettu arvioituttamalla perustelluista syistä laadukkaita tietokirjoja ja akateemista tutkimusta, mukaan luettuna yksi väitöskirja. Onpa yhdessä arviossa niputettu erilaisia lähestymistapoja tiivistäen ja kriittisesti pohtien neljä lähiaikoina kirjoitettua kirjaa samasta tutkimuskohteesta – kenestäpä muusta kuin C. G. E. Mannerheimista.

Väitöskirjojen arvioita julkaistaan nykyään valitettavasti paljon vähemmän kuin ennen, vaikka tuoreista väitöskirjoista suuri osa on myös avoimesti saatavilla. Vastaväittäjillä tai esitarkastajilla on jo tehtävänsä liittyen myös ymmärrettävä etulyöntiasema mahdollisiin arvioihin. Osin arvioiden vähäisyys johtuu ilmestyvien väitöskirjojen määrän kasvusta ja vastaavasti julkaisualustojen rajallisuudesta. Se liittyy myös kansallisten suurten julkaisujen profiloituneeseen asemaan näkyvinä ja arvostettuina julkaisukanavina, joihin väitöskirja-arviot usein keskittyvät. Syyt linkittyvät varmasti myös muihin julkaisukentän haasteisiin.

Kysyntää arvioille kiinnostavista väitöskirjoista kuitenkin olisi. Kukaan ei pysty yksin seuraamaan tieteenalansa kaikkea julkaisutoimintaa, olipa kyse tiedekirjoista, väitöskirjoista tai muista julkaisuista. Monelle juuri arviot tarjoavatkin kätevän ikkunan tuoreeseen tutkimukseen. Lukuisat jututtamamme kollegat myös mainitsevat, että

hyvin tehtyjä arvioita on mukava lukea jo puhtaasti mielenkiinnostakin. Lisäksi arvion tekijä auttaa tiedeyhteisöä vähintäänkin epäsuorasti lainaamalla omaa osaamistaan myös muiden käyttöön.

Lehden näkökulmasta arvioissa ei ole kyse tarpeesta saada mahdollisimman monta julkaisua lehteen, vaan laadukkaan ja harkitun sisällön tuottaminen. Tästä syystä J@rgoniassa arviot toimittaa aina vähintään kaksi toimittajaa ja ne käyvät läpi muutenkin melko syvällisen toimitusprosessin. Olemme kokeneet, että kirja-arvioidenkin tarkka toimittaminen antaa eväitä arvion kirjoittajalle tarkentaa asiallisen ja perustellun kritiikin näkökulmaa, koska etenkin nuorempi tutkija voi uskalluksen puutteen takia luopua sellaisesta kohteliaasta ja rakentavastakin kritiikistä, jolla olisi merkitystä tieteelliselle keskustelulle. Tällöin toimituskunta voi varovasti kannustaa arvioijaa pysymään linjassaan, jos sanottavaa todella on. Useimmille kirjojen kirjoittajille perusteltu kritiikki on yleensä yhtä tervetullutta kuin ansioista annetut kiitoksetkin. Parhaimmillaan arvio on näkyvämmäksi tekemistä ja kukapa ei haluaisi nimenomaan tulla nähdyksi työnsä kautta. Palautetta voi harvoin antaa tai saada liikaa. Tutkimuksen näkyväksi tai näkyvämmäksi tekeminen ja näkeminen on myös samalla arvioijalle mahdollisuus positioida itsensä tiedemaailmassa, olennaista sekin.

Toimituskunta voi osoittaa otollisia paikkoja viitteiden tai näkökulmaa laajentavan kirjallisuuden listaamiseksi, jolloin viimeistään arvion tulee osa tieteellistä, jatkuvaa keskustelua. Palkitsevimpiä hetkiä kirja-arviotoimituksessa ovatkin ne, kun toimitustyöllä saa arvion kirjoittajan huomaamaan, että itseasiassa hänen oma tutkimustyönsä korreloi niin hyvin arvioitavan kirjan kanssa sitä täydentäen, että omastakin tutkimuksesta kehtaa arviossa sanoa sanan tai pari. Täten myös kirja-arvion tekijänä on oiva paikka pohtia sitä, että tekeekö arviota vain pelkästä kiinnostuksesta aiheeseen vai olisiko itsellä, tutkijana, jotain annettavaa aiheeseen esimerkiksi omien tutkimuksellisten havaintojen peilaamisella tai esimerkiksi laajemman kirjallisuuden nootittamisella. Kirja-arviossa tulisi siis arvioida kulloistakin kirjaa aina osana laajempaa aiempaa tutkimusta, mutta arvio on myös arvioijan tilaisuus asemoida itseään tutkijana, etenkin helposti löydettävissä olevassa open access-julkaisussa. Tuon mahdollisuuden voi joko hyödyntää tai jättää hyödyntämättä.

Tieteellisiä kirja-arvioita ei siis synny ilman tärkeimpiä eli merkittävien julkaisujen kirjoittajia, mutta ei myöskään ilman arvioitsijoita tai tieteellisten lehtien toimituskuntia. Näistä kolmesta kahden viimeisen vastuulla on pitkälti se, nousevatko tärkeät kirjat osaksi eettistä, perusteltua ja laaja-alaisesti kriittistä mutta rakentavaa tieteellistä jatkumoa.

J@rgoniassa jokainen arvio, kirjojen ja arvioitsijoiden valinta, kirjoitus- ja toimitusvaiheen kanssa on toimituksen ohjaama ja tukema prosessi, joka lopulta vaikuttaa tietoisesti lehden linjaan. Toivomme että toimitustyö näkyy myös arvioiden luettavuudessa. Tohdimmekin muistuttaa, että kirja-arviotakin tulee lukea kunnioittain ja suurella mielenkiinnolla, osana tieteellistä ja punnittua keskustelua. On tieteellisten lehtien tehtävä jatkossakin huolehtia tuosta keskustelusta sisältäen toisiaan kunnioittavasti ja monipuolisesti, erilaisia julkaisumuotoja, useita tiedekieliä (myös kotimaisia), eri kustantamoiden kirjoja sekä tärkeimpänä kattavia, ajoittain marginaalisiakin aihepiirejä.

Lukekaa ja arvioikaa, sillä arvion mekin (toimituskunta) ansaitsemme.

J@rgonian toimitus toivottaa lukijoilleen antoisia lukuhetkiä uuden numeron parissa ja rentouttavaa joulunaikaa sekä erinomaista uutta vuotta 2019!

Toimitus myös kiittää Olli Kleemolaa J@rgonian toimitustyöstä ja toivottaa onnea ja menestystä uusien haasteiden parissa.

Päätoimittaja, FT Matti Roitto, historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto.

Toimitussihteeri ja kirja-arviovastaava, FM Petteri Impola, historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto.